تێڕوانینی قۆناغی دوای سولەیمانی .. ئێران بەرەو کوێ؟ … ئارام ئازاد

دوای کوژرانی قاسم سلێمانی هەموو دەنگۆ و هەواڵە گەرمەکان بە ئاراستەی هەڵگیرسانی شەڕێ لە نێوان ئێران و ئەمریکا ، ئەگەر بەو پێیە بگەڕێینەوە سەر چەند پرسێکی ڕابردوو و لەم ڕوانگەیەوە بۆچونێکی دروستمان لەلا گەڵاڵە دەبێ و لەسەر ئەو ئەساسە دەتوانرێ بڕیاریدروست و هەنگاوی پێویست بگیرێتە بەر.

سەرەتا با بگەڕێینەوە ساڵی 2003 و لەگەڵ کۆتایی هاتنی دەسەڵاتی بەعس لە ئێراق ، حاکمی فەعلی ئەوکاتی ئەمریکا ، ئێراقی وەککێکێکی ڕازاوەی حازر پێشکەش بە شیعە بە گشتی و ئێران بە تایبەتی کرد هەرچەند ئەوکات سوننەی ئێراقی لەلاوازترین ساتەکانیدەسەڵاتیان بوون بەبۆنەی ئەوەی سەدام حوسێن تازە کۆتایی هاتبوو و لە جیهان وا بڵاوبوەوە کە سەدام لە خێزانێکی سوننە مەزهەب لەدایک بوە کەواتە لەسەر سوننەی ئێراق هەژمار دەکرا هەر بۆیە پێگەی لاوازی سوننە وای کرد ئەستێرەی بزری شیعە دووبارە سەرهەڵداتەوە ،هەرچەندە ئەمریکا دەیتوانی سوود لە هەژمونی ڕابردوی ساڵانی 1980 تا 2003 وەربگرێ کە شیعەی ئێران دەسەڵاتیان چەند فراوان بوە وحەزی پاوانخوازیان نەشاردەتەوە و لە لوبنان چالاکی جۆراوجۆریان بەرامبەر ئەمریکیەکان ئەنجام داوە تا کار گەیشتبوە ئەوەی مەودایچالاکیەکانیان تا نایرۆبی کینیا و کامپالای ئۆگەندا و هەراری زێمبابۆی ڕۆیشت بوو ، دیارترین ئەو چالاکیانەش بریتی بوون لە سەرپەرشتیکردنی بەشێکی زۆری خانەی بێ سەرپەرشتان و کردنەوەی قوتابخانەی ئایینی و دروستکردنی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی بە بەخشینو سەرپەرشتی کردنی ماددی حکومەتانی ئەو وڵاتانە لە بەرامبەردا بە دەستهێنانی عەتفی خەڵکی ئەو وڵاتانە و وەلائی حکومەتەکان مەبەستیسەرەکی بوو و پێگەی ئەو وڵاتەی بەهێزتر کردبوو ، کەسی یەکەمی سەرپەرشتیکاری ئەو چالاکیانەش قاسم سولەیمانی فەرماندەی سوپایقودسی ئێرانی بوە، دەست ڕۆیشتویی ئێران لە سیاسەتی دەرەوە وای کردبو کە ناو بنرێ بە ئەمریکای ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و سولەیمانیشوەک هەڵسوڕێنەری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ، دەوڵەتە ئیسلامیە شیعە مەزهەبەکان لەپاڵ ناوی سلێمانی دەڵێن 'أمانة المذهب بأيده' واتە مەزهەبی شیعی بە سولەیمانی سپێردراوە ،

ئەم هەموو پیاهەڵدان و گۆتنە سولەیمانی وەک خۆشەویسترین کەسی ئیسلامی لە دەرەوەی سنورەکانی ئێران ناساندبوو نەک هەر تەنها لەناو شیعە بەڵکو لەناو خەڵکی سوننە مەزهەبیش خۆشەویست بووە ، بەڵام ئەم حاڵەتە لەناوئێران تەواو ئاوەژوو بووە چونکە سولەیمانی بە سەرکوتکاری چەندین خۆپیشاندان و بە گرتن و کوشتنی چەندین لاوی ئێرانی و کوردی لەقەڵەمی دەدەن بە تایبەت لەگەڵ خۆپیشاندانی خوێندکارانی ئێرانی ساڵی 1999 ناوی دە دوای ئەوەی هێرشێکی لە سەرەک کۆماریئەوکاتی ئێران محمد خاتەمی کرد کە ئەگەر هاتوو فەرمانی سەرکوتکردنی خۆپیشاندانەکان نەدا ئەوا خۆی بە گەڵانەوە بە دەوڵەت ئەو کارەدەکا و دوای دامرکاندنی خۆپیشاندانەکانیش کەوتە گیانی خوێندکارانی بەشداربووی ئەو خۆپیشاندانانە ، هەر بۆیە سەرەک کۆمارە یەکە بەدوای یەکەکانی ئێران لە دوای ساڵانی 1995 ەوە ئەوەندەی بەهەی ترس لە پێگەکەی خۆشەویست بووە ، ئەوەندە وەک کەسایەتیەکی دەستیسەرەکەکان خۆشەویست نەبوە لەلایان.

لەم دوا بە دوایانەدا سیاسەتەکانی سولەیمانی ئەوەندەی کێشەی بۆ ئێران خوڵق کردبوو ئەوەندە سوودی نەبوو بەتایبەت لە دروستکردنیمیلیشیا شیعەکان کە بەهۆیانەوە ئێران زۆبری ئابوری توندی بەرکەوت و نەدەتوانرا بە ئاشکرا وابوترە چونکە ئێران بە بەهێز لە قەڵەم دەدرا بەرامبەر بە سزا ئابوریەکانی ئەمریکا بەڵام لەناو وەلات بە تەواوی لە سیاسەتەکانی بێزار بوون ، دوای خۆپیشاندانەکانی ئەم دوایەی ئێران وبێزاری خەڵک لە سیاسەتی دەرەوەی ئێران و خەرجکردنی داهاتی ناوخۆی ئێران لە چەک و پێداویستی بە میلیشیا شیعەکانناوچەزایەتیەکان گەیشتبوونە قۆناغێکی مەترسیدار کە ئەگەری کەوتنی سیستەمی سیاسی ئەو وڵاتەی لەوە بەرجەستە دەکرا و دەسەڵاتدارانیئێران ژێربەژێر پێیان خۆش بووە کە ملکەچی سزاکانی ئەمریکا بن تا سیستەمی سیاسی شیعی لەو وڵاتە لە ڕوخان ڕزگار بکەن و چەندجارێک لە ڕێگەی عەلی خامنەیەوە نیگەرانیەکانیان گەیاندبوە سولەیمانی بەڵام گشت هەوڵەکانیان بە سوود بووە و سولەیمانی پێداگریلەسەر پەچەک کردنی هێزە شیعەکانی دەوروبەر کردەتەوە ، لە دوای کۆژرانی سولەیمانی دوو ئەگەر لەبەردەم ئێرانی نیوە هێز دادەمەنێتەوە یا چەک هەڵدەگرن و تۆڵەی سولەیمانی دەکەنەوە و بەم شێوەیەش ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەبەردەم شەڕێکی خوێناوی مەترسیدار وکەمەرشکێن دادەبە یا کوشتنی سولەیمانی ڕێککەوتنێکی ناڕاستەوخۆی نێوان ڕۆحانی و ترەمپ بووە ، چونکە نەمانی سولەیمانی میلیشیاشیعەکان پەرتەوازە دەکا کە ئەوەش ویستی ئەمریکایە و وەک ئەوەیە بە ئێران بڵێ ‘چیتر دەست وەرمەدە کاروباری وڵاتانی دەروبەر لە بەرامبەردا گەمارۆ ئابووریەکان کەم

دەکرێنەوە یا نەمێنن ئەم خاڵە سوودی هەردوو لەیەنی تێدا دەبێ بۆ ئێران ئەوە دەبێ چیتر خەڵک داوایگۆڕینی دەسەڵاتی سیاسی وڵات ناکەن واتە شیعە دەسەڵاتداری وڵات دەبێ و وا لە خەڵک دەگەیەنرێ کە سولەیمانی هۆکاری ئەو عەقەبانەبوون کە هاتنە ڕێگەی ئێران و بۆ ئەمریکاش زۆر ئاسان دەبێ کە میلیشیا شیعیە ئێراقیەکان و یەمەنیەکان لەناو ببا بۆ ئەوەی حکومەتەکارتۆنیەکانی ئەم دوو وڵاتە ببن بە حکومەتی فعلی ، من پێم وایە خاڵی دووەم ڕوودانی نزیکترە وەک لە خاڵی یەکەم چونکە ئێران باش دەزانێگەر شەڕ ڕابگەیەنرێ بەرامبەر بە ئەمریکا چی ماڵوێرانیەک چاوەڕێی دەکا.

ئارام ئازاد – جیۆپۆلەتیک